

Insemnari pe carti vechi romanesti

din patrimoniul

Bibliotecii Judetene “Dinicu Golescu” Arges

Pe cartile vechi, exista insemnari care pot reconstitui perioade si evenimente istorice, care pot contribui la elucidarea multor necunoscute, legate de istorie, societate, viata de zi cu zi a comunitatii, relatii sociale sau familiale, fenomene ale naturii, proprietati etc.

Cartile au circulat, in tarile romane, ceea ce confera insemnarilor un grad de autenticitate, tinand cont ca acestea (cartile) au fost folosite, in mare parte, de catre preoti, in biserici, pentru oficierea slujbelor religioase.

Multe carti vechi au multe file lipsa, unele chiar foaia de titlu, identificarea facandu-se cu mare greutate. Printre elementele care ajuta la identificare lor se numara si insemnarile, care, de cele mai multe ori, incep cu formule in care se invoca titlul cartii: “*Acest Strastnic...*”; “*Aceasta sfanta si dumnezeiasca Evanghelie...*”; “*Pre aciasta sfanta Liturghie...*”; “*Aceasta sfanta carte ce sa numeste...*”.

Majoritatea cartilor studiate au insemnari chiar pe filele de inceput, altele la sfarsit sau pe marginile lor. Sunt facute cu condeiul sau cu cerneala. Explicatia acestor insemnari este aceea ca, la vremea respectiva, nu existau colile de scris, instrumentele de scris, de ele beneficiind doar o anumita categorie de oameni.

Unii dintre cei prin mana carora au trecut cartile au simtit nevoia sa scrie, sa exerseze scrisul: “*Cercai acestu condei ca sa vedem cum scrie si condeiu fu bun*” (Minei pe luna februarie, Ramnic, 1779); “*Scriai cu acest condei si vazui ca scrie bine si frumos cu voea lui Dumnezeu valeat 1837. Radu*” (Apostol, Ramnic, 1747), sau ca sa transmita ca si prin mana lui a trecut cartea: “*Sa sa stie ca am scris eu deaconu Tudor. l(eat) 7280 (1772)*” (Evanghelie, Govora, 1642); “*Am scris eu Dumitrache copilul lui Ion*” (Psaltire, Buzau, 1703).

Insemnarile sunt scrise cu cerneala (neagra, albastra, violet, verde), creion (negru, chimic, grenă), pasta albastra, tus (albastru, violet). Alfabetul este chirilic, de tranzitie sau latin.

De aici se poate incerca si o ierarhizare a celor care au facut insemnarile: unii scriu corect, usor de descifrat, bine aranjat, altii scriu mai dezordonat, cuvinte incomplete, greu de dedus, majoritatea insemnarilor fiind cu alfabet chirilic.

Unele insemnari sunt simple iscalituri, consemnari de nume, ani, amintiri de familie, altele sunt complexe, prezentand o gama larga de informatii, de aici si dificultatea de a face o delimitare clara intre informatiile care se regasesc in ele.

Insemnarile referitoare la proprietate (ex-libris-uri) si provenienta cartilor sunt cele mai interesante, prin ele putand cunoaste personalitatea, ocupatia, preocuparile, sentimentele autorului, dar si traseul pe care cartea l-a urmat, destinul ei.

Unele sunt simple insemnari manuscrise, prin care cel care scrie vrea sa se stie ca aceasta carte este a lui: “*Aciasta Retorica iaste a mea Sofronie Rosca 1843, August 29. Sofronie Rosca*” (Retorica, Buda, 1798). In altele intalnim informatii suplimentare, care contureaza portretul proprietarului: “*Aceasta carte este a subsemnatului seminaristu si dascalu al Maicii Precestei din Caracal unde mi-a venit liberarea de a ma hirotonisi diaconu si arat ca oricine va invata pe acesta carte sa nu treaca cu vederea aceste nume: Vii: Radu, erei, Ecaterina, ereita, Mihai, Ion, Marin, Sultana, ereita, Manda, ereita, Marin, erei cu toate neamurile lor; Adormitii: Florea, Marcu, Joita, Stefan, erei, Voica, ereita, danil, ermonah Pelagiea, Manoliea, Dumitru erei, Dumitru, Dumitru Stancu, erei Parasciv inecat cu fiii, mosii si stramosii lor. Ionita popa Radu din comuna Vilsanesti, Districtu Romanati, plasa Oltului de Susu, 1868, Decemvrie 18*” (Teoreticon,

Viena, 1823) sau a conunitatii din care face parte: *“Acest sfant strasnic este al satenilor de la Haprina adeca al sfintii biserici de la Haprina”* (Triod, Bucuresti, 1726).

Cele mai multe insemnari aduc informatii despre comunitatea din care autorul insusi facea parte si despre modul in care a ajuns acolo cartea: *“Acest sfant apostol este de la Dobrotesti luat de preotu Radu Duca si l-am pomenit slujind pa el si popa Iordachie si acum slujii si eu preotu Dobre pana cand eu cu mila Dumnezeu stie. 1858. Preotu Dobre”* (Apostol, Ramnic, 1747). Pe aceasta carte gasim o alta insemnare, cativa ani mai tarziu, a fiului: *“Acest Apostol este al sfintei biserici Catunul Stefanesti iscalit de mine la anul 1887 spre tinere de minte ca mana se putrezeste iara slova se citeste. 1887 Aprilie 27. Vasile Popescu episcopu bisericii si cantaret pana cand nu se stie numai Dumnezeu stie, fiu al preotului Dobre incetat din viata avand frate pe preotu Ghita”*.

Se arunca si blestemul asupra celor care o vor instraina sau o vor fura: *“Aceasta aceasta carte ce sa numeste Cuvintele Sf. Teodor Studitul s-au daruit aici la schitul Zura in tinutul Falciului de dumnealui chir popa Ioan sin Manea ot targul Husii spre a sa vecinica pomenire si oricine va indrazni a o instraina de la numitul schit sa fie neiertat canon pana ce iarasi o va intoarce la urma sa 1839 avgust 1”* (Cuvintele lui Teodor Studitul, Ramnic, 1784).

Sunt unele insemnari care arata ca acea carte a fost mostenita din tata-n fiu: *“Aceasta carte numita Psaltire mi-am ramasa dela tata-mio. Preotu S. Georgescu. 1878 Decembrie 1”* (Psaltire, Sibiu, 1811), sau este cumparata: *“Acest sf(ant) minei l-am cumparat eu (...) si l-am daruit sf(intei) biserici ot sat Moroeni in leat 1837 fevr. 10”* (Minei pe luna ianuarie, Neamt, 1830).

Cartile sunt pretioase, fiind transmise pentru a aduce mai multa liniste sufleteasca si iubire de Dumnezeu: *“Acest minei este al Sf. Nicolae din orasu Pitesti si cine va pune mana pa Dansul sa uite sau sa citeasca sa fie om cu evlavie buna catra Dumnezeu iar nu om rau si nespasit. R. P. F. ”*; *“Acest mineiu este al Sf. Nicolae din orasu Pitesti si sa nu indrazneasca cineva sa puna mana pa Dansul fara evlavie si fara cumpatare buna la Dumnezeu ca este mare pacat fara sa nu aiba cineva aceasta (...) si eu am insemnat aici ca sa stie si sa vaza oricine. R. P. F. 1851: Martie 23”* (Minei pe luna aprilie, Ramnic, 1780), dar si pentru iertarea pacatelor celui care a scris: *“Sa se stie ca am scris eu erodion Stanislavu ca cine va ceti sa zica Dumnezeu sa-i erte toate pacatile”*; *“Am scris eu diaconu Constadinu, mana va putrezi si cine va ceti sa zica Dumnezeu sa-l (ie)r(t)e”*; *“Sa sa stie ca am scris eu Ioan pacatosul si (...) Dumnezeu sa-l erte de toate greselele lui cate au facut in veata lui toata. 1757 fev. 26”* (Penticostar, Bucuresti, 1743).

Aflam, de cele mai multe ori, pretul cartii, la acele timpuri. Aproape in toate insemnarile de acest gen, se amintesc si numele celor care au contribuit la cumpararea lor: *“Au ajutat Ene sin Necula tl. 7 au datu o data Udriste Graur tl. 7 au datu Stan sin Radu Breazu tl. 30 au datu Ioana a lu Ioan sin Neculaiu tl. 30 au datu Milcu sin Radu tl. 30 au datu Dumitra a lu Neagoe tl. 25 au datu Necula Stegaru tl. 9 au datu Gheorghie sin Petru Bezddea tl. 10 au datu Radu sin Neculae tl. 30 au datu Barbu Catana tl. 7 au datu prioteasa Mariia tl. 25 au datu Badea sin popa Gheorghie tl. 7 au datu Neamtu tl. 30 au datu tl. 30 Dragomir au datu Dobre Rotaru sin Badea tl. 1 au datu Nicolae sin Simion tl. 7 au datu Radu Coceoaba tl.1”* (Apostol, Ramnic, 1794).

Cartile sunt cumparate, daruite, pentru ca numele donatorului sa fie pomenit: *“Aceasta sfanta si dumnezeiasca Evanghelie s-au cumparat de la Popa Teodosie pre taleri 14. Eu robul lui Dumnezeu Teodosie si o am daruit Sfintei Bisearici (...) ca sa fie pomenire numelui nostru si al parintilor”* (Minei pe luna ianuarie, Neamt, 1830); *“Aceasta sfanta carte este cumparata de mosu Stefan Puca in tal(eri) 4 si s-au dat de pomana lui Popa Stemate ca sa fiu (pomenit) si eu si parintii si au dat si popa Stancu bani (...)”* (Liturghie, Buzau, 1769); *“Sa stie ca aceasta sfanta si dumnezeiasca carte ce sa numeste Cazanie s-au cumparat de robul lui Dumnezeu Nicolaiu si de sotia lui Stana ot sat Vladesti in t(a)l(eri) 14 adeca patrusprezece ca sa fie de pomenire dumnealoru si tot neamului dumnealoru. 1793 feb.12”* (Cazanie, Ramnic, 1792).

Membrii comunitatii contribuiau la cumpararea cartilor, dar si a altor obiecte de cult *“La leat 1818 am cumparat clopot din (...)”*, sau *“Acestu policandru s-au cumparatu la leat 1812*

noemvre 8 si s-au asezatu noemvre 13 si l-au cumparatu Radu macelaru cu tovarasii lui Stanciu, Matei, Ioan” (Mineiul pe luna noiembrie, Ramnic, 1778).

Pe langa mentionarea preocuparilor de inzestrare cu obiecte de cult, se remarca si grija pentru intretinerea si construirea bisericilor: “Si am scris eu popa Gheorghie de candu m-amu mutatu eu la aceasta sfanta biserică si era nejugravita si s-au jugravitu si am ajutatu si eu cu ce-au datu Dumnezeu si au jugravit-o Ion Barbulu (...) si iconile aceste din biserică totu el le-au facutu. S-au inceputu a jugravi de la agustru in zilele 6 si s-au ispravitu in noevre in 25 la leatu 1800” (Evanghelie, Ramnic, 1794); “Aste minee de la bisearica de la Anghelsti ce s-au numit ce sa praznueste Cuvioasa Parascheva santu cumparate de ctitorii care mai nainte sa vor numi in t(a)l(eri) o suta si cinci si s-au asazatu la aceasta sfanta beserica ce mai susu s-au numitu ca sa fie de pomenire tuturoru celoru ce s-au ostenit si s-au inceput aceasta sfanta bisearica cu ajutorul lui Dumnezeu de acestia anume: Popa Radu duhovnicu i Preda Epure i Barbu sin Anghel Merisanu nepotul sau i Sanfir sin Neacsu i Ghicu i Stan Capriceana sin Nicula i Crstea sin Iscru si cine sa va ispiti a fura vreo carte de la aceasta beserica sau o va muta la alta parte sa fie ananimat de sfintele soboare i proci. 1820 ghenarie 3” (Minei pe luna august, Buda, 1805).

Foarte multe insemnari sunt legate de evenimente legate de familie: nastere, botez, casatorie, moarte, inchisoare, fie ca o simpla instiintare, “1883 Ianuarie 10 s-au nascutu fata pe la 2 ore din noapte si la 23 Ianuarie s-au botezatu dindu-se numele Filoftiia”; “1886 Septemvrie 17 s-au nascutu fata si s-au botezatu dindu-i-se numele Sofiia. Spirea” (Cneaslov, Sibiu, 1822), fie ca o comunicare a dublului sentiment, de durere si bucurie “La 1893 Martie 5-6 noapte joi spre vineri s-au nascut fata mea, din mine Marin Ionescu si Domnica, eu fiind bolnav de ochi am scris plangand aceste cuvinte spre aducere aminte urmasilor mei caci mana putrezeste si slova se citeste. Am ramas nenorocit pe lume, regretand viata, lumea, copiii, nevasta, tineretele, studiile mele ca profesor, munca si voi celor ce citesc plangeti nenorocirea mea. M. Ionescu invatator comuna Launele de Sus cu locuinta in Rechitelele de Sus la socrul meu Tanase Ion. Am scris cuvintele din fata alaturate cand fata mea plange si eu cu iubire eu am scris in ajun Botezului ei caci ea s-au botezat Duminica 24 martie 1893” (Cazanii, Ramnic, 1792).

Dintr-o simpla nota despre o casatorie, aflam ca, la 23 martie 1846, la Pitesti, era protopop Costandin, o informatie deloc de neglijat pentru istoria acestui protopopiat: “Aici insemnare spre stiinta la anul 1846 mar(tie) 12 adeca o mie opt sute patruzeci si sase in luna lui mar(tie) in doosprezece zile m-am insurat eu ce mai (...) si am luat in casatorie pe Ecaterina fata protopopului Costandin din Pitesti. 1846 mar(tie) 23” (Tomul al doilea al Antologhiei, Bucuresti, 1827).

Sentimentul dureros al pierderii cuiva drag nu este uitat si, in memoria celui disparut, se fac notari pe filele cartilor: “In ziua de 28 iulie 1897 a incetat din viata scumpul si prea iubitul nostru frate Vasile Mihailescu in etate de 34 ani. imormantat la 29 Iulie la Cimitirul Eternitatea din Iasi. Si pentru pomenire scriu pe aceasta carte. Dumnezeu sa-i erte pacatele sale. I. M. Mihailescu.” (Cuvintele lui ...Teodor Studitul, Ramnic, 1784); “Spre tinere de minte. Preotu C. P. Constantinescu a fost bolnav de umflatura i s-a dat 8 apuri nu stiu daca are sa se faca bine oi mai scrie sa vedem ce mai face. N. Constantinescu. 1910 Aprilie 3”; “Iata ce s-a intamplat a murit in Bucuresti si s-a adus acasa. Pomeneste-l Doamne. N. Constantinescu frate bun, cantaret. 1911 Martie 5 Sambata a 2 din post” (Strasnic, Buda, 1816); “La leatul 1842 avgust 17 s(-)au dat obstescul sfarsit al vietii Parintele Irinarh Ieromonahul” (Cuvintele lui Vasilie cel Mare, Bucuresti, 1826).

Sunt insemnari care fac referiri la hirotonisiri, , sucesiuni de preoti, parcurgerea anumitor etape ale ierarhiei bisericesti: “Sa se stie ca m-am hirotonisit eu Gheorghe gramaticul de la satul Vata (...) episcopul Argesului Iosif si m-am hirotonit in luna lui Dechembre in zioa aceea era sfanta mucenita Anisiea si era cuviosul Zotica preotul si hranitoriul si sa canta impreuna si slujba sfanta pentru ca sa (...) praznicul nasterii lui Hs. si zioa aceea (...) si arhiereulu ce-l chema Filaret (...) erea leatu 7329 de la Hs. 1821 si acesta am scrisu eu Ghe.” (Minei pe luna martie,

Buda, 1805); “1841 Aceasta sfanta Leturghie a fost in serviciul Bisericii satului Trestieni Ilfov. Preotu era Nastase Duhovnicu. Dupa el a venit la 1887 Pr. Petre Marinescu Nepot de fiica a Pr. Nastase. Am scris aici la Anul 1943 la etatea de 78 ani. Pensionar la varsta de 70 ani. Pr. Petre Marinescu” (Liturghie, Ramnic, 1813); “Eu fratele Iromonah am venit la Cernica la leatu 1830 sep(tem)v(rie) 30. La 1832 m-am facut calugar, aprilie 7. Tot in anul acela noem(brie) 6 m-am facut diacon. La 1835 noi(em)v(rie) m-am facut popa” (Liturghie, Ramnic, 1817); “P. M. Berechet, cintaretiu la Parohia sf. Nicolae. Dulce souvenir! De cind am fost cintaretiu la aceasta sf. Biserica de la anul 1901. P. M. Berechet diplomat al sc. cintareti” (Octoih, Bucuresti, 1774).

De multe ori gasim mai multe insemnari care fac referire la acelasi fapt. Pe o Liturghie, Buzau, 1768, evenimentul care l-a marcat pe preot este mentionat de doua ori, pe doua pagini diferite: “Sa sa stie de candu am sazut la inchisore la Silistra la mitropolie; sa pomeneasca milostivu Dumnezeu si pre acel ertatoru. popa Savecu 1826 mar(tie)”;

“Sa sa stie de candu am sazut la Silistra eu preot Sava la inchisoare. Era la leatu 1826 fev(ruarie) 23”.

Calitatea de proprietar este prezenta si prin alte insemne: ex-libris manuscris persoana: “Din cartile D-lui Dimitrie Protopopescu. D. Protopopescu” (Tomul al doilea al Antologhiei, Bucuresti, 1827); ex-libris stampila persoana: “EX BIBL. PRINC. CONST. KARADJA” (Istoria Daciei, Viena, 1818); ex-libris stampila institutie: “BIBLIOTECA SCOLII NORMALE < V.LUPU > IASI” (Povatuire catra economia de camp, Buda, 1806); ex-libris sigiliu persoana: “DOHOV. ICONONOM. CE. 1846” (Liturghie, Ramnic, 1817); ex-libris eticheta personala: “CARTE DE RELIGIE MALUSEANU F. NR. 2” (Minei pe luna iulie, Buda, 1805); ex-libris eticheta institutie: “ANTICARIAT Bacau. Lei 400. 11 XII 1969” (Teologia moraliceasca, Blaj, 1796).

In contextul acesta, precizam ca, pe fiecare carte, este mentionat numarul de inventar, pe care il putem lua in considerare, la randu-i, ca pe un ex-libris al institutiei detinatoare, respectiv Biblioteca Judeteana “Dinicu Golescu” Arges. Insemnarile legate de evenimente istorice reusesc sa redea, chiar si in cateva cuvinte sau fraze, emotia sau starea generala din timpul acestora.

Se vorbeste despre intrarea si prezenta strainilor in tara: “La leatu 1828 au venitu (...) moscali in Tara Rumaneasca in timpul prea inaltatului Domnu Grigore Ghica Voevodu si a lu preasfintii sale episcopului Neofit si s-au loat Braila. 1828. Popoa Neculae” (Psaltire, Ramnic, 1779); “La leat 1849 am terminat casa atuncia batea muscalu pa unguri” (Ceaslov, Sibiu, 1822). “La leat 848 iunie au fugit Domnul Tarii Romanesti Gheorghe Dimitrie Bibescu voevod. Si am scris eu Toma (...)” (Apostol, Ramnic, 1794).

Nu trec nesemnalate nici schimbarile de domnie “Sa sa stie cand au venit domnul Tudor cu panduri(i) in tara noastra erea leatul 1821 luna lui marte 10” (Octoih, Ramnic, 1811); “Aceasta carte ce sa numeste pravila de poleamici si este alu robu lui Dumnezeu Anastasene sin (...) si s-au cumparat (...) la leat 1821 fiind domn Ioan Gheorghie Caragea Voevod (...)” (Legiuirea lui Caragea, Bucuresti, 1818).

Pe langa razboaie, evenimentele dramatice care au zguduit viata comunitatii (cutremure, incendii, foamete, boli) si care au marcat secolele trecute, nu puteau trece fara a fi mentionate in paginile cartilor.

Cutremurele s-au inregistrat, in secolul al XIX-lea, cu o frecventa neobisnuita. Din anul 1802 gasim doua insemnari, pe doua carti diferite, care se refera la acelasi eveniment: “Sa sa stie ca s-au cutremurat pamantul in ziua prea covioasa Parascheva. octovr. 14 leat 1802” (Molitvenic, Ramnic, 1706) si “1802 octov. 14 marti la 7 s-au cutremurat pamantul si s-au facut mare stricaciune in biseareca” (Apostol, Ramnic, 1794).

Pe un Acatist, Sibiu, 1810, sunt notate doua cutremure, din 1838 si 1839: “La anul 1838 ianar 12 zile s-au cutremurat pamantul foarte tare si era noapte la 4 ciasuri”; “La anul 1839 (...) la 2 ½ ceasuri din noapte s-au cutremurat pamantul foarte ca la 10 (...)”; “La anul 1838 (...) la 12 ianar la 4 ciasuri din noapte s-au cutremurat pamantul foarte tare”.

Foametea, care a marcat veacul al XIX-lea, seceta, caderile neobisnuite de zapada, viscolul si, ca urmare a acestora, bolile, sunt consemnate, de cele mai multe ori, impreuna: *"La leat 1791 au fost o foame foarte mare si au agiunsu dubla de porumb t(a)l(eri) 32 si intru aceasta s-au intamplat si au murit cei (...) ciurma in zilele lui Alexandru Costandin Voevod ce-si zice Moruzi"* (Minei pe luna februarie, Ramnic, 1779); *"La leatu o mie treizeci si cinci au fost seceta mare aici si preste tot priotu cheama sa spereaza toata lumea ca in vara in anul o mie (treizeci) si patru n-au ploatu nicicum si nici prune nu s-au facut si fanu nu s-au facutu neam iara vitele le-am (...) cu frunze si caii s-au prapadit de truda. 1835. Ioan Dumitrache"* (Minei pe luna ianuarie, Buda, 1805); *"Tre ca sa sa stie ca la leatul 1866 spre 867 nu s-au facut porumbi nicidecum in Valahia a mare nici sa pue oamenilor focu iar in Valahia mica s-au facut ceva de la Gaojani in sus spre munte pa Oltet da pa lunca ca murea lumea de foame dincoace de Olt de au ajuns sita de oca de 3 galbini la leatu 1867 pe la luna mar(tie). 1867. ap.(rilie) 19. Ioan "* (Strastnic, Buda, 1816).

Uneori, prezentarea evenimentului se face si in contextul istoric: *"Sa sa stie cand am venit dascal in Bucuresti (...) Alexandru Ghica atuncia au fost si foamete foarte, erea ocao parale 18 si murea copiii de varsatu. 1834"*; *"Sa sa stie cand murea vacili de bola in toata lumea si cirezili in zilele lui Gheorghe Benbescu voivod si oamenii murea de lingoare la leat 1843"* (Ceaslov, Sibiu, 1822, exemplar 1); *"Viscolu Mare din anu 1875 februarie di la 15 si au tinutu pina la 20 au fostu ase de mare zapada ca cinci palme pe (...). Iar arunca vintu. Murit-au oameni, vite, murea lupi. Ispirea"* (Ceaslov, Sibiu, 1822, exemplar 2).

Sunt amintite si incendiile, care au provocat mari pagube: *"Aceasta carte imi este daruita de Parintele Ioan Georgiu fostu slujitor al sfintii Biserici din Schitu ot Negura Judetu Falcii care schit au suferit mari arsuri cu focuri. 1888"* (Cuvintele lui... Teodor Studitul, Ramnic, 1784); *"Aceasta sfanta Evanghelie a ars aici deasupra dupa cum sa vede cand au ars sfanta bisericica la vece(rn)ie in leat 1814 luna lui fevrose duminica seara tarziu pa la sase ciasuri din noapte si candu au inceput Liotie sin Radu Moga a trage clopotul am alergat si eu suptu iscalitu preot acolo la bisericica si am intrat amandoi in altar si am loat aceasta Sfanta Evanghelie da pa Sfantul prosc(omi)tul arsa da pa cum sa vede iar altceva nu am mai loat da frica ca tocmai atunci au traznut bolta sa caza pa noi si am dat fuga si pana am ajuns noi la usa bisericii au esit si focul pa usa biseri(cii) flacara pa in fundul tindii deaca s-au tras focul am mai scos doao icoane din tinda cele imparatesti Domnul Hs. si Maica Precesta au scapat si clo(po)tul dar celelalte toate au ars si pricina acestii arderi au fost aciasta: Gherghe si Ion baeti Nica au mers sara tarziu sa tie lumea din troi(ta) cu lumanari au loat si carbune din taciuni ce au avut in lume ei n-au bagat seama si mai tarziu s-au aprins troi(ta) si din troi(ta) s-au aprins si bisericica apoi s-au facut alta noao !846 apr(ilie) 13. Preot Ioan Lastunescu !854 Iunie 16"* (Evanghelie, Snagov, 1697)

O categorie interesanta de insemnari este aceea care se refera la autorii de legaturi. Pe o Evanghelie, Govora, 1642, gasim o insemnare din care reiese ca legarea cartilor nu se facea numai in ateliere specializate: *"Aceasta sfanta si dumnezeasca carte ce sa numeste Cazanie s-au legat in casa lui Fane Jugravu la leatul 1659 (?) aprilie 5. Aceasta carte este a sfintei biserici cu hramu Sfantu Neculae catunul Izvorani si s-au legat de mine cel iscalit Toma sin Popa din judetu Argesului plasa Topologului satul Tigveni"*.

Uneori, cel care leaga cartea face si precizarea meseriei de legator: *"Sa sa stie ca aceasta sfanta carte ce sa numeste mineiu luna lui octomvre s-au legatu de mine pacatosul robul lui Dumnezeu Toma legatorul de carti cu osardia si cu toata indreptarea a sfintiei sale iubitoriului de Dumnezeu parintelui Partenie egumenul de la schitul Bule(...) la cursul anilor 1812 octomvrie 15"* (Minei pe luna octombrie, Ramnic, 1776).

Redam aceste insemnari, fie chiar si numai pentru numele care apar in ele: *"Acest dumnezeesc apostol s-au lucrat la legatura agust in trei de mine robul lui Dumnezeu (...) Nica Dascalu sin popa ot Visoi la anu de la Hs. 1810"* (Apostol, Bucuresti, 1783); *"Sa sa stie de cine s-au legatu aceasta carte ce sa cheama penticostar, s-au legatu de dascalu Iacov (...) la leatu 7251"* (Penticostar, Bucuresti, 1743); *"Sa sa stie in ce an si in ce luna s-au legat aceasta sfanta*

evanghelie de robul lui Dumnezeu preot popa Iacob ot Campulungu la leat 1823” (Evanghelie, Ramnic, 1746); “*Acest sfant Apostol s-au legat de popa Nicolae, popa Barbu si cu (...) lor si s-au tiparit de mai nainte (...) anume: Marin sin lascu, Stoica, Dinculescu, Stan, sin Noaca, Dumitru, sin popa Costandin din Bradecu, Minea, sin Soare, Stancu, sin Marin, Bidea, sin popa (...), Stan, sin Stancu, Mazilu, Stan, sin Stancu si este al sfintei biserici Parvu Rosu si am scria eu, Nacu, sin popa Parvu. 1842 marte 10*” (Apostol, Ramnic, 1794); “*Acest minei s-au legat de mine nevrednica roaba lui Dumnezeu Vladomira staretia cestui schit*” (Minei pe luna iulie, Buda, 1805).

Spre deosebire de cartile de biblioteca, cele de cult, fiind intens folosite, se degradeaza, iar legaturile se refac, asa cum aflam dintr-o insemnare de pe un Apostol, Blaj, 1814: “*Acest Apostol s-au legat a doua oara cu cheltuiala d-lui Radu Iliescu la anul 874. X. 27*”.

Acestea sunt desigur doar cateva puncte de vedere asupra catorva insemnari de pe aceste carti, lasand posibilitatea lectorului sa descopere si alte valente, care sunt oferite de diversitatea informatiilor consemnate

Margareta Tudor

Sinziana Maria Tudor

Material publicat in volumul “Valori bibliofile din patrimoniul cultural national.

Cercetare.Valorificare.”

Editura Fundatiei “Universitatea pentru toti”, Slatina, 2006, p.180

Bibliografie

1. Bianu, Ioan; Hodos, Nerva, *Bibliografia Romaneasca Veche*, Ed. Socec, Bucuresti, 1903 (tom I), 1910 (tom II);
2. Bianu, Ioan; Hodos, Nerva; Simonescu, Dan, *Bibliografia Romaneasca Veche*, Ed. Socec, Bucuresti, 1936 (tom III);
3. Cartoian, Nicolae, *Istoria literaturii romane vechi*, Ed. Minerva, Bucuresti, 1980;
4. Poenaru, Daniela, *Contributii la Bibliografia Romaneasca Veche*, Muzeul Judetean Dambovita, Targoviste, 1973;
5. Simonescu, Dan; Buluta Gheorghe, *Pagini din istoria cartii romanesti*, Ed. Ion Creanga, Bucuresti, 1981;
6. Teodorescu, Dorin, *Cartea veche romaneasca de Ramnic*, Ed. Fundatiei “Universitatea pentru toti”, Slatina, 2005;
7. Tomescu, Mircea, *Istoria cartii romanesti de la inceputuri pana la 1918*, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1968;
8. Virtosu, Emil, *Paleografia romano-chirilica*, Ed. Stiintifica, Bucuresti, 1978.